

RAZVOJ LIKOVNEGA IZRAŽANJA IN USTVARJANJA OTROK

RAZVOJNE STOPNJE PRI OTROŠKEM LIKOVNEM IZRAŽANJU

H.Read:

1. stopnja: do 7. let – spoznavanje stvari okoli sebe, svobodni likovni izraz
2. stopnja: 7. – 14. let – bolj povezana likovna spoznanja
3. stopnja: 14. – 20. let – razumevanje likovnih vrednosti

Linguet:

1. faza ceckanja (primarni simboli): do 4. let
2. faza otroškega realizma:
 - faza sheme (povezani simboli): 4 – 6 let
 - faza intelektualnega realizma: 6 – 11 let
3. faza vizualnega ali opticnega realizma: 11 – 14let

PREDŠOLSKO OBDOBJE

1. DOBA – DOBA ČEČKANJA (OD 2. DO 3. LETA): Otrok opazi, da pušča risalo sled. Po tem odkritju z veseljem čečkajo. Čačke ne pomenijo ničesar – otrok ne želi ničesar upodobiti, čečkanje je posledica veselja nad gibanjem. Roko vodi krožni motor – nastajajo krožne oblike, spirale, pike, močne črte. Temeljna doživetja v otroški risbi te dobe so klobčiči, vodoravnice, navpičnice, cik-cak. Čačke ne pomenijo ničesar, ne sprašujemo jih kaj pomenijo. Pozneje otrok čačke poimenuje, npr. to je mama. S črtami in ploskvami otrok zarisuje življenjski ritem, izpolnjuje format (skuša zapolniti celotno ploskev) v smislu stabilnosti in ravnotežja (tako da ni nikjer prazno ali preveč zapolnjeno, pazi da je na slikovni površini ravnotežje, da list ne visi).

2. DOBA – DOBA GLAVONOŽCEV (OD 3. DO 4. LETA): V krožno, eliptično, štirioglato obliko vstavi oči, nos, usta, doda roke, noge – nastane glavonožec! Glavonožec je eden prvih preprostih simbolov. Glavonožci lebdiijo v zraku, šele kasneje jih otrok postavi na vodoravno črto ali na rob lista (konec 4. leta). Risba glavonožca je vedno enaka, ne glede na to, ali otrok riše sebe ali mamo – vsi so enako veliki in plavajo v zraku. Otrok začne stvari, ki jih je narisal, poimenovati. Ob krogu uporabljajo tudi ostre oblike, kvadrate, pravokotnike in trikotnike. Otrok skuša zapolniti prostor - like organizira v format in jih na različne načine postavlja v prostor. Upodablja figure – živa bitja z mehкими, predmete pa z oglatimi oblikami.

3. DOBA – DOBA ATRIBUTOV (DODATKOV) (OKOLI 4. LETA): Okoli 4. leta otroci simbolom dodajajo vedno več značilnosti, opazujejo natančneje, postajajo zahtevnejši, risbo človeka dopolnjujejo, zanimajo jih dodatki – atributi. Pojavi se neomejeno število prstov, veliki prsti, ograja zob, doda več neenakih ušes, naznači pričesko. Niza gumbe, z njimi nadaljuje še kar po zraku – avtomatizem – čeprav ni več prostora. Ne riše vseh dodatkov, nekatere izpušča. Nekatere ploskve otrok pri 4. letih že poskuša pobarvati (glavo, trup, del obleke..).

Barva otrok do 3. leta ne zanima, pomembnejša je oblika. Po tretjem letu barvo uporabljajo zelo svobodno, odnos do nje je čustven, barv ne povezujejo z vidnimi vtisi. Proti koncu predšolskega obdobja se pojavijo barvni znaki - otroci določene predmete upodablajo v določeni barvi.

4. DOBA – RAZLIKOVANJE SPOLA (5 LET): Otrok opazi, da so si ljudje med seboj različni: posreči se mu narisati očeta in mater. Upošteva razlike v oblačenju in pričeskah, pomaga si z različnimi dodatki – pipa, brki, klobuk, metla... Ti predmeti so prilepljeni, postavljeni ob figuro. Pogosto nariše človeka golega in ga nato obleče, prejšnja slika ga ne moti, je ne briše – figure so prozorne, skozi obleko vidimo noge, trup = RENTGENSKA SLIKA. Prozorno nariše tudi druge motive – hišo riše od zunaj in hkrati dogajanje v njej = TRANSPARENTNA SLIKA. Razlikuje ljudi in jih komponira v medsebojne situacije – likovne odnose. Riše v emocionalnem proporcu – kaj ima raje je večje – ČUSTVENA NESORAZMERNOST.

5. DOBA – POJAV PROFILA IN ŽIVALI (5. IN 6. LETO): Otroka zanimajo živali, se istoveti z njimi, riše jih v profilu, glave obrača v EN FACE. Živali personificira, med seboj so si podobne, število nog ne ustreza resnici, nemogoče je prepoznati žival. Človeško figuro zasučje v profil postopoma – glava, noge, roke, telo. Figure so okorne, napake so izraz značilnosti in pristnosti otroške risbe. Zaznava in izrazi prve prostorske orientacije.

6. DOBA – GIBANJE (OKOLI 6. LETA): Figure spravi v gibanje, roke in noge spravi v različne položaje, nagne telo. Ponavlja figure, se ne prekrivajo, sledijo ena drugi = FILMSKI NAČIN. Na figuri ponavlja roko, nogo, nakazuje gibanje, mnogo koles, vozila vozijo. Obogatene figure, živali, predmeti v gibanju z občutkom za ravnotežje, bogati barvni zaklad. Otroci naj rišejo na formatih različnih velikosti, oblik, kvalitet – nikoli samo risalni listi. Na sliko se naj podpišejo s tistim materialom, s katerim delajo.

LIKOVNI RAZVOJ OTROKA V PRVEM IN DRUGEM RAZREDU OŠ

PODZAVESTNO, SPONTANO DELO, PREVLADA EMOCIJE!

Naravo dojemajo s vsemi čutili, likovna dejavnost je podzavestna in spontana, z likovno dejavnostjo se ukvarjajo iz čistih potreb po izražanju, lepote se še ne zavedajo. Direktno risanje brez podrisovanja in popravljanja. EGO – poudarek pomembnosti, pomembnost predmetov v dogodku, jasna predstavitev, shematičnost. ZVRAČANJE OBLIK – obračanje lista med delom. Pojavlja se rentgenska slika, pojavlja se prekrivanje, izrez (otrok ve, da njegova slika zaobjema le del sveta, ki ga odslikava) in pogledi iz različnih smeri na predmet. Upodabljanje človeške figure je razgibano, pojavi se profil, realnejši prikaz figur in predmetov. Prikaz akcije – narišejo več faz gibanja hkrati. Čustveno sorazmerje – podrobnosti in velikostne odnose podrejajo čustvenemu razmerju.

Polnjenje ploskev z rastro, teksturami. Značilna je pogosta transparentnost in gibanje. Barve uporabljajo simbolično in kontrastno. Predstava o predmetih in stvareh, ki jih narišejo je dokončna, med risanjem svoje prvotne predstave ne spreminjajo in ne popravljajo. Rišejo, slikajo, modelirajo direktno, brez uporabe likovne teorije in razlage – učimo jih mimogrede. Učitelj mora ustvariti primerno delovno vzdušje, razgibati čustva, povečati predstave o motivih, dati tehnična navodila, menjati formate in likovne tehnike in vrednotiti vzpodbudno.

LIKOVNI RAZVOJ OTROKA V TRETJEM IN ČETRTEM RAZREDU OŠ

PREHOD IZ SPONTANEGA V ZAVESTNO DELO!

Otroci se postopoma obračajo iz svojega notranjega sveta v zunanji svet. Naravne pojave dojemajo bolj popolno, zanimajo se za detajle na predmetih in okolju, jih narišejo. Pri delu so bolj vztrajni, bolj natančni, dlje vzdržijo pri delu, ročna spretnost je večja. Pojavlja se spontano delo brez likovno-teoretskih razlag in zavestno delo z osnovami teorije. Razumejo likovno nalogo, znajo likovni problem izraziti tudi z zahtevnejšimi likovnimi tehnikami. Črte v risbah so bolj sproščene, barve zavestno mešajo, zanimajo se za večjo barvno skalo. Postajajo bolj kritični, izdelke primerjajo – ne dovoljujemo jim posnemanja. Iz spontanega oblikovanja prehaja v zavestno oblikovanje. V tem obdobju uvajamo prve teoretične razlage, pozorno izbiramo motive in tehnike, uvajamo zahtevnejše tehnike. Učenci postajajo kritični, izdelke primerjajo z izdelki pdraslih.

VERTIKALNA PERSPEKTIVA – nizanje človeških/živalskih figur od spodnjega roba lista navzgor - nakaz prostora – višje narisane predmete predstavlja globino prostora, kar je nižje je bližje. **RAZSTAVLJANJE OBLIK** – hkraten prikaz čelne, hrbtne in bočne strani istega predmeta.

OBRNJENA PERSPEKTIVA – elementi obrnjeno kot jih vidimo – npr. zadnji rob mize širši kot prednji

POLIPERSPEKTIVA – upodobljeni predmeti iz različnih zornih kotov.

LIKOVNI RAZVOJ OTROKA V PETEM RAZREDU OŠ

Začetno ravnotežje s spontanim in zavestnim delom. Otrok se začne zavestno likovno izražati z elementi in načeli likovne vzgoje. Pri delu kaže samostojnost, teži k realističnemu oblikovanju predmetov. Figure loči po spolu, pozornost usmerja medsebojnim odnosom med figurami. Otroško likovno delo je še vedno dokaj splošno, a vendar izpopolnjeno z mnogimi podrobnostmi.

FAZE 2....

1. FAZA ČEČKANJA 4 let

2. FAZA OTROŠKEGA REALIZMA 4-6 let

3. FAZA OTROŠKEGA REALIZMA 6-11let (RP)-

4. FAZA VIZUALNEGA ALI OPTIČNEGA REALIZMA 11-14 let

OBDOBJE ŠOLANJA	RAZVOJNA OBDOBJA	STAROST	RAZRED	SPOSOBNOSTI OTROKA	DELO PRI LIKOVNI VZGOJI
I. TRIADA	Prehod iz srednjega v pozno otroštvo	šest, sedem, in osem let	prvi, drugi in tretji razred	PODZAVESTNO IN SPONTANO DELO. PREVLADA EMOCIJE	NEKONTROLIRANO OBLIKOVANJE S PRAKSO (OTROK SE NIMA ZNANJA IZ LIKOVNE TEORIJE) ZAČETEK PREHODA V KONTROLIRANO OBLIKOVANJE
II. TRIADA	Pozno otroštvo Predpuberteta	devet, deset in enajst let	četrti, peti in šesti razred	PREHOD IZ SPONTANEGA V ZAVESTNO DELO ZAČETNO RAVNOTEŽJE MED ZAVESTNIM IN SPONTANIM	PREHOD V KONTROLIRANO OBLIKOVANJE NA OSNOVI SPONTANEGA ČUTENJA LIKOVNIH VREDNOT SPRAKSO ZAČETEK KONTROLIRANEGA OBLIKOVANJA S TEORIJO IN PRAKSO
III. TRIADA	Predpuberteta puberteta	dvanajst, trinajst in štirinajst let	sedmi, osmi in deveti razred	RAVNOTEŽJE MED ZAVESTNIM IN SPONTANIM ZAVESTNO, PREVLADA INTELEKTA	KONTROLIRANO OBLIKOVANJE S TEORIJO IN PRAKSO

SPLOŠNE METODE DELA PRI LIKOVNI VZGOJI:

Načini komunikacije med učitelji in učenci. Pot do ciljev poučevanja. Pri likovni vzgoji, pri izbiri metod, izbiramo tiste, ki temeljijo na prikazovanju. Z verbalnimi metodami ne moremo pojasnjevati vizualnih značilnosti, npr. barve se z besedami ne da opisati.

1. VERBALNE METODE DELA:

- a) **METODA RAZGOVORA** (v frontalnih uvodih, zaključnih delih, sugestivna vprašanja – razgovor usmerjamo, da ne zaide s teme, v praktičnem delu individualni razgovor s posameznim otrokom kot spodbuda, premagovanje ovir, učence usposobimo za razlaganje svojih in umetniških likovnih del)
- b) **METODA RAZLAGE** (redko, predvsem na začetku za motivacijo in vzbuditev interesa, razlago likovnega problema in naloge, ob demonstriranju likovne tehnike, materialov, pri vrednotenju ob predstavitvi kriterijev. Razlaga naj bo kratka, nazorna, logično strukturirana.)
- c) **METODA DELA Z BESEDILOM** (=branje; pri ilustriranju literarnega besedila, branje izjav, misli umetnikov, napisov ob umetninah)
- d) **METODA RISANJA IN PISANJA** (izdelava tabelske slike, predstavitev kriterijev vrednotenja, zapis v zvezke)

2. VIZUALNE METODE DELA:

- a) **METODA PRIKAZOVANJA** je najpomembnejša metoda pri LV. Prikazujemo predmete, pojave vidnega sveta neposredno, reproducirane pojave vidnega sveta, reprodukcije... Otrokom omogočimo neposredno seznanitev, neposreden stik lahko nadomeščajo posnetki, fotografije, videoposnetki... Aplikacije vidne stvarnosti (risbe živali, rastlin..) so neprimerne, ker ne dajejo ustreznih podatkov o vidnem svetu. Kažemo likovna dela z nesporno umetniško kakovostjo – reprodukcije dovolj velike, nazorne, kakovostne, format A3, z več kot 6 različnih primerov dosežemo, da vidnega ne kopirajo, otroke opozarjamo na vizualne značilnosti ogledovanega.
- b) **METODA DELA Z AVDIOVIZUALNIMI SREDSTVI** (grafoskop - oblike, barve, silhuete, reševanje likovnih problemov; episkop – reprodukcije; diaproyektor – reprodukcije, fotografije; televizor z videorekorderjem – uvodni delu ure, kratki posnetki, nekaj minut, seznanitev z motivi; računalnik – sodobni CD-ji z likovno vsebino, internet: informacije o umetnikih, razstavah, likovnih delih, virtualne galerije)

3. PRAKTIČNO-MANIPULATIVNE METODE DELA:

- a) **METODA DEMOSTRIRANJA** je pogosto uporabljena v sodobni likovni vzgoji (vizualna, tipna percepcija, zaznava s čutili). Gre za prikazovanje tistega, kar je mogoče zaznati s čutili – demonstracija postopkov dela, uporabo orodij, likovne tehnike, prikaz estetskih in neestetskih predmetov ter likovnih del otrok in odraslih umetnikov. Demonstriramo natančno, sistematično, nazorno, tako da sledi ves razred. Demonstriramo le način dela, ne način likovnega izražanja, demonstriramo principe dela, ne pa oblikovnega vzorca.
- b) **METODA PRAKTIČNEGA LIKOVNEGA IZRAŽANJA** – likovna vzgoja temelji na otrokovem lastnem praktičnem ustvarjalnem delu. Poseganje v delo otrok naj bo nežno, previdno in premišljeno. Otrokom pri delu pomagamo, ko jim zmanjka motivacije, ko se pojavijo problemi, nikoli pa ne posegamo v njihove ustvarjalne postopke. Vsak otrok ima pravico likovno ustvarjati po svoje, imeti dovolj prostora za delo in potreben material.
- c) **METODA EKSPERIMENTIRANJA** ali raziskovanja in poskušanja se uporablja pri uvajanju novih likovnih tehnik, materialov, postopkov, mešanju barv...Vsak otrok naj ima na voljo dovolj časa, da samostojno eksperimentira in odkriva značilnosti in možnosti.

SPECIFIČNE METODE DELA PRI LIKOVNI VZGOJI so sistemi načinov dela, ki izhajajo iz osnovnih karakteristik estetskega fenomena v didaktičnih procesih.

1. **METODE, KI IZHAJAJO IZ SPECIFIČNOSTI ESTETSKE KOMUNIKACIJE: metoda estetske komunikacije – metoda estetskega kultiviranja in metoda širjenja in elaboriranja likovne senzibilnosti**

Bistvo obeh metod je, da prenos emocionalno-estetskega sporočila usmerja učitelj tako, da kultivira zavest učencev (da se med seboj upoštevajo in so strpni do drugačnih likovnih rešitev in interpretacij). Učitelj upošteva, da vsi učenci ne doživljajo in presojuje enako in učence z upoštevanjem različnosti dodatno motivira. Učenci na svojih delih izrazijo različnost estetskih doživetij in estetskih sodb. Učenci likovno občutljivost.

2. **METODE, KI IZHAJAJO IZ KOMPLEKSNOSTI LIKOVNIH POJAVNOSTI, FUNKCIJ IN PROCESOV: metoda kompleksnosti in prepletanja in metoda izmeničnih vplivov**

Ustvarjalna uporaba teh metod pri učencih spodbuja slojevitost likovne ustvarjalnosti (motiv, tehnika, likovni jezik, osebnost posameznika). Učenci se likovno izražajo spodbujeni z enim od mnogih naštetih elementov slojevitosti, druge vključujejo v svoje likovno izražanje. Učitelj med delom preliva pozornost otrok iz enega v drugi sloj in opravi isti postopek pri vrednotenju, ob končani likovni nalogi.

3. **METODE, KI IZHAJAJO IZ INDIVIDUALNIH, SUBJEKTIVNIH ZNAČILNOSTI LIKOVNIH FENOMENOV: metoda osveščanja lastne senzibilnosti in metoda avtonomnih likovnih postopkov**

Metodi upoštevata *individualnost* učencev pri ustvarjanju in v recepciji umetniških del. Metodi pripomoreta k uvajanju učencev v lastno osveščanje subjektivnosti in senzibilnosti, s čimer učenci v delu počasi preidejo iz spontanosti na samosvoj, subjektiven in vse bolj zavesten proces. Učitelj postopa tako, da se likovni doživljaj oz. likovno oblikovanje obdrži pri učencih v zavesti kot likovna izkušnja, ki jo lahko v ustreznih situacijah ponovno izkoristijo.,

4. **METODE, KI IZHAJAJO IZ SPECIFIČNOSTI USTVARJALNIH PROCESOV: metoda transponiranja in alternativ in metoda posrednih stimulansov**

Metodi temeljita na postopku transponiranja, pri katerem se prožita *izvirnost in lastno iskanje rešitev*. Učencem omogočata, da se spopadejo z neznanim in novim, saj daje učitelj posredna navodila pri reševanju likovnega problema in pri izvedbi likovne tehnike. Metodi pripomoreta k uspešnosti likovno-ustvarjalnega dela, saj spodbujata učence k iskanju alternativ pri reševanju likovne naloge.

5. **METODE, KI IZHAJAJO IZ SPECIFIČNOSTI LIKOVNIH TEHNIK: metoda direktnega učenja likovne tehnike in metoda samostojnega dojetja in usvajanja likovne tehnike s pomočjo lastne izkušnje**

Metodi učence spodbujata k *iskanju rešitev* v poznanih likovnih tehnikah in tehničnih postopkih ter k izvedbi izvirne likovne tehnike. Skozi lastno delo učenci spoznavajo posamezne likovne tehnike, ustrezna uporaba metod pa jih vodi k razvijanju *izvirnega postopka* v izvedbi likovne tehnike in individualnega postopka pri tehnični izvedbi likovnega dela. Individualne značilnosti posameznih tehnik in pridobljene izkušnje učenci nato primerjajo med seboj in prepoznavajo podobnosti in različnosti.

OBLIKE DELA PRI LIKOVNI VZGOJI: *frontalna* (običajno v uvodnem in zaključnem delu), *individualna, delo v dvojicah, skupinsko delo* (običajno vsi člani skupine ustvarjajo, sodelujejo, se dogovarjajo, prilagajajo, na večjih formatih), *skupno delo* (vsi učenci sodelujejo pri enem ali več likovnih delih, vsak prispeva svoj delež)

NAČELA LIKOVNE VZGOJE:

Učitelj se mora načel zavedati in jih upoštevati v vseh segmentih likovne vzgoje.

1. **NAČELO USTVARJALNOSTI** je najpomembnejše načelo likovne vzgoje, ustvarjalnost je osnovno gibalno likovnega izražanja in likovne umetnosti. Otroci imajo pri LV stalno možnost samostojno ustvarjati. Dobra spodbuda za razvoj ustvarjalnosti je lahko preišljeno postavljena likovna naloga, ki omogoča inovativne rešitve. Ustvarjalne aktivnosti učencev so posledica čustvene napetosti, izkušenj in lastnih izraznih sposobnosti.
2. **NAČELO SVOBODNEGA LIKOVNEGA IZRAŽANJA** – svobodno likovno izražanje je pogoj za ustvarjalnost. Učenci naj svobodno izbirajo likovne postopke in rešitve, naj imajo svobodno izbiro poti do rešitve likovne naloge.
3. **NAČELO INTERESA IN AKTIVNOSTI** – dobra likovna vzgoja izhaja iz interesa otrok. Otroci so aktivni in ustvarjajo kakovostna likovna dela, če so notranje motivirani. Zato izbiramo primerne teme in motive, zanimive postopke, jih motiviramo. Učenci naj bodo aktivni v vseh delih LV.
4. **NAČELO KAKOVOSTI IN VZGOJNE USMERJENOSTI** - učence seznanjamo samo s preverjeno kakovostnimi likovnimi deli. Učenci so sposobni vrednotiti in ločevati dobra in slaba, kičasta likovna dela samo, če imajo razvit čut za umetniške kakovosti. Učitelj mora priskrbeti kakovosten material in orodja in spodbujati primeren odnos do materiala in racionalnost pri delu.
5. **NAČELO INDIVIDUALIZACIJE IN PRILAGOJENOSTI RAZVOJNI STOPNJI** – likovni izraz otrok je individualen in odvisen od razvojne stopnje posameznika. Pri LV upoštevamo razvojno stopnjo otrok, značilnosti ter posebnosti vsakega posameznika. Spodbujamo individualne razlike, se jih zavedamo, upoštevamo posebnosti otroka v likovnem izražanju. Ustvarjalno likovno delo je individualno, različno, izvorno.
6. **NAČELO NAZORNOSTI** se nanaša na večino segmentov LV (skozi celotno učno uro). Čim mlajši so otroci, bolj nazorno jih seznanimo s svetom, ki jih obdaja. Lahko jih neposredno soočimo z vidno stvarnostjo ali poskrbimo za nadomestila (film, slike, zvočni material).
7. **NAČELO ŽIVLJENJSKE IN PSIHIČNE BLIŽINE** – pri izbiri tem in motivov izhajamo iz neposrednega okolja otrok, njihovih zanimanj, obenem pa pazimo, da lahko otroci so vsebin vzpostavijo čustven odnos. Načelo upoštevamo pri seznanjanju z novimi materiali, pri izbiri reprodukcij pazimo, da je motivika otrokom blizu.
8. **NAČELO POSTOPNOSTI IN SISTEMATIČNOSTI** - pri LV upoštevamo postopnost in sistematičnost tako, da otroke vodimo od bližnjega k daljnemu, od znanega k neznanemu, od preprostega k zapletenemu. Na primer: najprej jih seznanimo z novo likovno tehniko, šele ko jo usvojijo pa z zanimivim motivom za upodobitev.
9. **NAČELO EKSEMPLARNOSTI** – poudarimo tiste vsebine, ki omogočijo najbolj kakovostno realizacijo ciljev in nalog LV. V poplavi tem in motivov izberemo tiste, ki omogočajo najbolj kakovostno rešitev likovne naloge, izbiramo likovna dela, ki so značilna za določeno obdobje, likovno smer ali za določen likovni fenomen.

VELIKE ZMOTE IN OTROKU ŠKODLJIVI POSTOPKI:

- Risanje otrokom, učenje risanja, popravljanje oblik, vmešavanje odraslih (starš/učitelj) v lik dela otrok, pobarvanke, pretirano vrednotenje in ocenjevanje izdelkov, komentiranje med likovnim izražanjem, pretirana hvala, zgibanje zvončkov,...

NAČRTOVANJE POUKA, UČNA PRIPRAVA, ARTIKULACIJA:

Ko definiramo cilje, ki jih v določeni učni uri želimo doseči, definiramo tudi etape učne ure-število etap, zaporedje, trajanje, povezanost etap. Upoštevati moramo, da morajo učenci biti ves čas motivirani.

Priprava vsebuje- **ETAPE UČNE URE:**

- **UVODNI DEL:** uvodna motivacija (psihomotorična-prične z lik.tehniko, kognitivna-najprej predstavi likovni problem, afektivna-najprej predstavi motiv), pogovor o likovni nalogi (o motivu, lik. problemu, likovni tehniki,prikaz reprodukcij lik. del), demonstracija, napoved smotra, napotki za delo, => motivira in predstavi namere učne ure, usmerja učence k aktivnemu opazovanju., doživljanju in razmišljanju, nakaže možne rešitve likovnega problema.
- **OSREDNJI DEL:** ustvarjanje, => učitelj spodbuja učence k iskanju alternativ in izvirnih likovno izraznih možnosti ter k različnosti likovnega izražanja. Učence motivira, da samostojno izbirajo materiale in aktivno sodelujejo
- **ZAKLJUČNI DEL:** vrednotenje izdelkov. => učitelj skupaj z učenci uredi razstavo, ponovi kriterije vrednotenja (izhajajo iz likovne naloge) in aktivira učence k ustvarjalnem sodelovanju pri vrednotenju in interpretiranju likovnih rešitev.

PRIPRAVA NA POUK:

- PEDAGOŠKO (DIDAKTIČNO METODIČNO) PODROČJE

Učitelj določi didaktično strukturiranje učne snovi po obsegu in globini, artikulacijo učne ure, lastne aktivnosti in aktivnosti učencev, izbira metod in oblik učnega dela

- VSEBINSKO (STROKOVNO) PODROČJE

Učitelj načrtuje pridobivanje novih likovnih pojmov, doživljanje likovnosti.

- MATERIALNO (ORGANIZACIJSKO TEHNIČNO) PODROČJE

Primerna izbira učnih pripomočkov, materialov in orodij.

- PSIHOFIZIČNO PODROČJE

Prilagaja cilje sposobnostim otrok.

ORGANIZACIJA LIKOVNE VZGOJE, USTVARJALNI PROCES

Za načrtovanje likovnega vzgojnega dela, nas zanima predvsem ustvarjalni proces.

Ustvarjalni proces, delimo na 4 faze:=te faze lahko v pedagoškem smislu definiramo tudi drugačen (=)

- Faza preparacije ali priprave (spoznavanje s problemom, zbiranje podatkov) = faza učenja
- Faza inkubacije (je podzavestna faza, problem dobiva obrise, pojavljajo se rešitve) = faza igre
- Faza iluminacije (najbolj dramatični trenutek ustvarjanja, najdejo se rešitve) = faza ustvarjanja
- Faza realizacije (ustvarjanje in uporaba idej) = faza dela
- Faza vertifikacije (analizira in ovrednoti se ustvarjen rezultat)= faza vrednotenja

GLEDE NA VSEBINO DIDAKTIČNE ENOTE LOČIMO:

- Uro praktičnega dela
- Uro teoretičnega dela

GLEDE NA VARIACIJE PRI OBVADOVANJU LIKOVNEGA PROBLEMA LOČIMO:

- Uro urjenja
- Ura spontanega izražanja
- Ura sprejemanja umetniških del

MEDIJI IN MULTIMEDIJA PRI SODOBNI LIKOVNI VZGOJI

Medije vključujemo v proces posredovanja, če omogočajo razlago, predstavitev in vizualizacijo težje razumljivih, abstraktnih pojmov.

Uporaba sodobnih medijev in multimedije, ki je danes dostopna vsakemu učitelju ter učencu, predstavlja nove možnosti za popestritev likovno-ustvarjalnega in likovno-vzgojnega ter izobraževalnega dela.

DELITEV MEDIJEV PRI LV

- 1.) PRODUKTIVNI: materiali za likovno oblikovanje- risalni blok, voščenske, glina
- 2.) RECEPTIVNI: reprodukcije likovnih del s področja risanja, slikanja, kiparstva, grafike, arhitekture

RECEPTIVNI MEDIJI IN MULTIMEDIJA:

- 1.) Mediji kot nosilci, viri informacij
- 2.) Mediji kot prenašalci informacij
 - Tiskane reprodukcije, grafoskop, diapozitivi, video, zgoščenske, internet...
 - Original, prosojnost, zvok, tekst, tridimenzionalnost, gibljiva slika, širina in detajl...

RAČUNALNIK PRI LIKOVNI VZGOJI:

- računalnik kot medij: informacije iz CD-jev (microsoft: art gallery), iz spleta (virtualna galerija)
- računalnik kot sredstvo: programi (slikar, PC Paintbrush, likovnoustvarjalno delo na računalniku)

MOTIVACIJA PRI LIKOVNI VZGOJI

Je proces izzivanja oz. zburjanja človekove aktivnosti, njenega usmerjanja v določene predmete in uravnavanja, da bi se dosegli določeni cilji.

ELEMENTI MOTIVACIJE (so vse, kar daje spodbude za likovno izražanje, vse, kar likovno izražanje usmerja in mu določa intenzivnost in trajanje):

1. **ZBURJENJE, NAPETOST IN ZANIMANJE ZA AKTIVNOST** je splošen pogoj, da do likovnega izražanja sploh pride. Otrokovemu zanimanju črpa iz okolja, ki ga preseneča z vedno novimi dražljaji. Ti pretežno prihajajo od učitelja, ki s svojo pozornostjo, urejenostjo, nenavadnimi metodami dela in lastnim delom zbuja pri učencih določeno stopnjo napetosti in s tem tudi pozornost do likovnega dela. Zanimanje do likovnega dela lahko prihaja tudi iz družine, kulturnega kraja. Zburjenje napetosti in zanimanje za aktivnost pripomorejo, da je učenec pripravljen in motiviran za likovno delo.
2. **NOTRANJA IN ZUNANJA MOTIVACIJA**
 - **NOTRANJA MOTIVACIJA** je iskren interes za določen problem, pristno zanimanje za delo – če učenca določeno področje zanima, bi rad o tem izvedel kaj več. Otrok čuti potrebo po likovnem raziskovanju in izražanju. Vir podkrepitve je v otroku samem, ne zanima ga ocena, zanima ga sama dejavnost (proces). Rad se vključi v krožke, posebno na področjih, ki ga zanimajo. => Notranjo motivacijo dosežemo z: primerno zastavljenimi motivi, ustrezno likovno nalogo, časovno primernimi urami, razgibanim načrtovanjem ur, z zavedanjem, daje lik. delo ustvarjalno, raziskovalno, individualno, z dinamičnim prepletanjem likovnih področij.
 - **ZUNANJA MOTIVACIJA** – zunanje motiviranih učencev je na razredni stopnji mnogo manj kot na predmetni. To so učenci, ki delajo pretežno za oceno, pohvalo, nagrado, ki se trudijo, da bi bilo njihovo delo videno, predstavljeno, pohvaljeno, da zadovoljijo želje učitelja, starša, da se postavljajo pred vrstniki, da veljajo za pridnega. So zelo aktivni, vendar za oceno.
3. **STORILNOSTNA MOTIVACIJA** je človeška lastnost, kjer človek pričakuje, da bo uspešen in uživa v obvladovanju težkih dejavnosti, kjer se učinek meri. Pri LV se kaže tako, da ambiciozni učenci dajejo vse od sebe, ne da bi pričakovali pohvalo. Ženejo se za dosežki in ni nujno, da so prepričani v uspeh. Storilnostna motivacija je značilna za nadarjene učence, ki so praviloma skromni. Niso vnaprej prepričani v uspeh svojega izdelka, moramo jim prigovarjati, da so likovno aktivni, jih vzpodbujati. Za spodbujanje storilnostne motivacije so primerne skupinske slike na tabli, na asfaltu pred šolo, skupinska dekoracija panoja ali stene v šoli.
4. **MOTIVACIJA KOT ZAVEST O CILJU LIKOVNEGA IZRAŽANJA** - zavest o cilju je na razredni stopnji prisotna predvsem na konkretnih takojšnjih ciljih (izdelki otrok), manj vabljivi so vmesni cilji (razlikovanje drugih likovnih področij), še manj pa učence motivirajo oddaljeni cilji (npr. o barvah se učim, ker bom postal soboslikar..)
5. **MOTIVACIJA KOT NIVO ASPIRACIJE** – če želi učenec uspeti pri likovni dejavnosti, je to odvisno od prejšnjih uspehov/neuspehov na tem področju. Učence pri LV vodimo individualno, da dosegajo uspehe v skladu s svojimi zmožnostmi. Učenec tekmuje sam s sabo in ne z drugimi. Samostojno izbira likovne motive in tehnike za iste likovne naloge. Pri LV dovolimo nekaterim učencem, da si izmislijo svoj motiv, drugo tehniko. Če jim to omogočimo, bodo bolj motivirani.
6. **RADOVEDNOST, INTERES KOT MOTIVACIJA** – radovednost se kaže ob odkrivanju nove likovne tehnike, kaže se interes za estetsko ureditev okolja. Želja po lepem, urejenem je v tesni povezavi z željo po ustvarjanju. Učitelj gradi pouk likovne vzgoje na teh željah. Interes razvijamo tudi, če snov strokovno dobro posredujemo, če uporabljamo razgovor bolj kot razlago.

7. **LIKOVNI MOTIV KOT MOTIVACIJA** – pri učencih razvijamo zanimanje, gojimo ljubezen do likovnih stvaritev, do kulturne dediščine. Usposabljammo jih za doživljanje lepote v naravi in umetninah. Motiv v naravi učence prevzame, želijo ga naslikati, prav tako dobijo v umetninah vzpodbude za lastno ustvarjanje. Motivi, ki posebno prevzamejo učence na razredni stopnji so iz njihove neposredne okolice ali domišljije.
8. **MATERIALI, ORODJA IN TEHNIKA KOT MOTIVACIJA** – privlačijo učence in jim vzbujajo željo, da z njimi nekaj ustvarijo. Ponudimo zanimiv materiale, kakovostne, raznovrstne (naj nabavi šola).

POGOJI MOTIVACIJE:

- otroci bodo pri LV optimalno notranje motivirani, kadar bo likovno delo izhajalo iz njihovih potreb ter bo upoštevalo njihove sposobnosti, interese in zmožnosti
- problem mora biti prilagojen otrokovim sposobnostim, ne prelahki, ne pretežki, predstavljati mora izziv – da se dokažejo sebi in okolici
- otroci se morajo zavedati smotra in cilja svoje dejavnosti
- otroci ne smejo biti obremenjeni z dejavniki zunanje motivacije (pričakovanja drugih), motivacija je odvisna od kvalitetno zastavljenega in izpeljanega uvodnega dela likovne dejavnosti
- na motivacijo vpliva prijetno in sproščeno vzdušje med delom, dobra materialna priprava, dovolj časa za delo, odprta naravnost likovnega dela

RAZVOJ OTROKOVEGA LIKOVNEGA IZRAŽANJA

RAZVOJNI PROCESI PRI LIKOVNEM IZRAŽANJU, ZNAČILNI ZA OTROKE STARE 6-9 LET:

1. **VEDENJE – VIDENJE:** Otroci rišejo to, kar o predmetu vedo, in ne tega, kar vidijo. Upodabljajo osnovne vizualne značilnosti predmetov/pojavov, ki izhajajo iz vidnega sveta, temeljijo pa na miselnem urejanju vizualnih vtisov (npr. poševna gladina tekočine v poševno stoječi steklenici).
2. **ČUSTVENOST – RACIONALNOST:** Otroci upodabljajo kot večje tisto, kaj se jim zdi pomembnejše, kar imajo raje, česar se bolj veselijo. Z razvojem začena čustveni odnos izpodrivati racionalen, razumski odnos, uporaba realnejših velikostnih odnosov.
3. **NAZORNOST – REALNOST:** Mlajši kot so otroci, bolj težijo k nazornosti, bolj so v njihovih delih prisotne osnovne in kontrastne barve, jasne črte...Odnos med navpičnico in vodoravnico je najnazornejši odnos smeri. Razvoj preprostejših do zapletenih oblik, prvi odnos tvorijo trije osnovni liki: krog, kvadrat in trikotnik. Upodabljanje prostora - od nazornosti k realnosti. Ko začne na likovno izražanje vplivati realnost, lahko učencem zastavimo likovno nalogo ob neposrednem opazovanju.
4. **RAZLIKE – PODOBNOSTI:** Otroci spoznavajo svet na podlagi iskanja razlik, šele nato podrobnosti. Mlajši otroci se izražajo z jasnimi likovnimi odnosi, ki se med seboj čimbolj razlikujejo. Pri slikanju uporabljajo jasne, čiste barve – razlike očitne, starejši otroci pa se navdušujejo nad odtenki iste barve, s sorodnimi barvami, podobnostmi.
5. **DELNO – CELOSTNO OBVLADOVANJE FORMATA:** Mlajši otroci miselno obvladajo manjši del podlage kot starejši. Ko se premaknejo na drug del velikega lista, prej narisane ne upoštevajo oz. upoštevajo manj kot starejši. !Ob delu na veliki podlagi lažje razvijajo sposobnosti zavedanja in obvladovanja večje površine.
6. **OŽJI – ŠIRŠI MOTIVNI SVET:** Znanje, izkušnje in interesi otrok se širijo, kar se pozna tudi pri motivih, primernih za likovno izražanje. Prvošolci so motivno ožje usmerjeni kot tretješolci.
7. **MOTORIČNE SPRETNOSTI:** Motorika otrok se razvija, v višjih razredih prve triade lahko uvajamo nove likovne tehnike, postopke in načine dela (npr. kovinsko pero, večja količina gline).
8. **VPLIVI ŠABLON IN POSNEMANJA:** Mlajši kot so otroci, manj na njihov likovni izraz vpliva okolje. Samo določen nivo izkušenj pripomore k izvirnosti, preveč neprimernih izkušenj pa izvirnost zavira. S prihodom v šolo se med otroki razširjajo šablonski vplivi, slabi likovni vplivi. Otroci postanejo dovzetni za vplive okolja, za kriterije kaj je lepa risbica.
9. **RAZVOJ SPOSOBNOSTI OTROK V PRVI TRIADI OSNOVNE ŠOLE:** Sposobnost koncentracije in ohranjanja pozornosti se z razvojem povečujeta. Domišljija otrok je v rahlem upadu, prav tako motivacija in emocije. Povečujejo pa se spominske sposobnosti, sposobnost natančnega in usmerjenega opazovanja ter motorične sposobnosti.